

7.4

FREDAGSSERIEN 12

Musikhuset kl. 19.00

Heinz Holliger, dirigent
Isabelle Faust, violin

Heinz Holliger: Tonscherben 15 min
I–IX

Alban Berg: Violinkonsert 22 min
I Andante
II Allegretto
III Liberamente
IV Poco a poco sempre più
V Allegro
VI Pesante, ma quasi a tempo
VII Adagio
VIII Coda

PAUS 20 min

Robert Schumann: Symfoni nr 2 C-dur op.61 38 min
I Sostenuto assai – Allegro ma non troppo
II Scherzo (Allegro vivace)
III Adagio espressivo
IV Allegro molto vivace

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN börjar i Konsertsalen efter en paus på ca 10 minuter. Publiken ombeds ta plats på parketten för att lyssna till musiken. Platserna är onummerade.

Kammarmusik i sena kvällen:

Jukka Harju, valthorn
Jouko Harjanne, trumpet
Tomas Gricius, trumpet
Teppo Alestalo, basun
Anders Hauge, tuba

Giovanni Gabrieli: Canzona per Sonare nro 4 2 min

J. S. Bach: Die Kunst der Fuge, Contrapunctus 4 min

Tylman Susato (sov. John Iveson): Renaissance dances 12 min
"Five Dances from The Danserye"

1. *La Mourisque*
2. *Bransle Quatre Bransles*
3. *Ronde*
4. *Ronde – Mon Amy*
5. *Basse Danse Bergeret*

Paus ca k. 19.55. Konserten slutar ca kl. 21.05.
Kammarmusiken slutar ca kl. 21.40.
Sänds direkt i Yle radio 1 och på webben yle.fi/rso.

HEINZ HOLLIGER (f. 1939): TONSCHERBEN

Heinz Holliger är intresserad av ämnen som anknyter till litteraturen och många av hans verk har en stark litterär koppling, så även *Tonscherben* (1985). År 1983 tillbringade Holliger en tid i Israel, där han framförde Bruno Madernas tredje oboekonsert. I det sammanhanget blev han vän med den israeliske diktaren David Rokeah. Denne upplevde starkt klangvärlden i *Tonscherben*. Den var ny för honom och inspirerad av den skrev han två diktsviter.

Holliger hade tänkt dedicera *Tonscherben* till Rokeah. Situationen fick emellertid en tragisk vändning, då Holliger strax efter att verket blev färdig fick nyheten om Rokeahs plötsliga död. Det skedde den 29 maj 1985, samma dag som Holliger skrivit verkets sista sats som börjar med beteckningen "funebre". Därmed fick dedikationen formen "in memoriam David Rokeah".

Rubriken *Tonscherben* (Tonskärvor) anspelar på det fragmentariska uttrycket i verkets enskilda delar och helhetens splittrade form. Stycket har en speltid på en kvarts timme med nio korta satser, vars ordningsföljd huvudsakligen kan väljas fritt av dirigenten. Första satsen kommer alltid först och sista satsen sist, men i övrigt kan ordningen varieras ganska fritt, men med beaktande av vissa förbud som Holliger fastslagit. Därtill har han givit rekommendationer enligt vilka satserna II, IV eller VI lämpas sig bäst efter första satsen och före sista satsen lämpligen sats VIII, VI eller II.

Holliger utnyttjar i *Tonscherben* många nya speltekniker och moderna sätt att skriva för de olika instrumenten, till exempel aleatoriska former av olika grad. Satserna är mycket koncisa, vilket kan föra tankarna till Webern, men Holligers utgångspunkt var en annan. Enligt honom är det inte fråga om aforismer à la Webern utan skärvor som hade kunnat bli till större former. Som exempel pekar Holliger på den första satsen som "startar som en storform men sedan på ett ögonblick upplöses till aska". I sista satsen har uttrycket splittrats till fristående viskningar; den enda egentliga funebre-gesten är den första taktens punkterade sorgmarschrytm.

ALBAN BERG (1885–1935): VIOLINKONSERT

Bergs violinkonsert höljer en dubbel tragedi. Då Berg i februari 1935 fick en beställning av Krasner, började han skissera materialet till konserten. I slutet av april kom den första tragedin, då den 18-åriga Manon Gropius, dotter till hans nära familjevänner Alma Mahler och arkitekten Walter Gropius, dog i polio. Berg valde att dedicera musiken till "en ängels minne" ("dem Andenken eines Engels"). Han komponerade konserten sommaren 1935, då han själv fick ett insektbett som så småningom växte till en böld och slutligen ledde till blodförgiftning och Bergs död på julaftonsmorgonen 1935. De tidiga framförandena av violinkonserten med början av uruppförandet i Barcelona i april 1936 blev därmed även minneshögtidligheter för Berg.

Fastän konserten tydligt präglats av sin karaktär som minnesstycke, har Berg i dess toner också dolt ett program som är avsett av förbli hemligt. Enligt detta program speglar kompositionen i form av en inlånad folkmelodi från Kärnten en tidig kärleksupplevelse samt även ett hemligt förhållande som Berg hade på 1920-talet med Hanna Fuchs-Robettini, hustru till en förmögen fabrikör. Dolda anspelningar på detta förhållande hade han redan inkluderat i sin tidigare *Lyriska svit* (1925–26) för stråkkvartett.

Bergs violinkonsert är indelad i två satser, som båda har två huvudavsnitt. Första satsen är för det mesta stämningfull och mild till sin natur och den kunde tänkas måla ett porträtt av den unga Manon. Från en andäktig och trevande början växer satsen mot mera intensiva bågar för violinen. Satsens senare huvuddel får ett lätt dansant uttryck, som kompletteras av den inkorporerade kärntenska folkmelodin.

Andra satsen börjar med ett rivande utbrott, liksom ett snitt in i den stränga verkligheten. Nu är tonen skarpare, vändningarna brantare och de kontrapunktiska linjerna mera skärande. Första avsnittet har en mera kadensliknande karaktär ("frei wie ein Kadenz"). Musiken kommer så småningom att tillspetsas ordentligt och då detta jämnat ut sig glider den in i satsens långsamma senare del, vars kärna blir en gammal koralmelodi med variationer. Musiken växer efter detta långsamma slutskede till en kulmen, efter vilken den kärntenska melodin hörs igen. I codan tynar verket småningom av.

ROBERT SCHUMANN (1810–1856): SYMFONI NR 2

Robert Schumann skisserade upp sin andra symfoni på bara drygt två veckor i december 1845, men det egentliga orkesterpartituret drog ut på tiden fram till oktober 1846. Schumanns nära vän och betrodde dirigent Felix Mendelssohn dirigerade uruppförandet i Leipzig i november samma år. C-dursymfonin är känd som Schumanns andra symfoni men den har två numrerade föregångare i hans symfoniska produktion, Vårsymfonin och d-mollsymfonin som på grund av sin senare reviderade version är känd som fjärde symfonin.

C-dursymfonins första sats börjar med en nobel introduktion bestående av ett signalliknande motiv i blecket omgivet av en lugnt flödande kontrapunktisk textur. Detta bleckmotiv får karaktären av ett motto, som förutom i första satsen även hörs i andra satsens och i finalens slut. Den senare delen av introduktionen är mera rörlig och leder slutligen till satsens snabba huvudavsnitt som inklusive sidotemat är fullt av det som Schumann kallar för "andens motstånd".

Scherzot aviker från genrens tradition genom att det går i jämn taktart och för ovanlighetens utgör symfonins andra sats. Uttrycket är en schumannsk variant av Mendelssohns fartfyllda scherzostil, där två kontrasterande triodelar skapar andningspauser i en ström av febrilt guppande 1/16-virvlar. Långsamma satsen hör till Schumanns mest emotionella och djupandliga ska-

pelser som domineras av en melodi som hörs redan i början.

Symfonins heroiska kamp kompletteras på ett ståtligt sätt i finalen som väller fram oemotståndligt energisk och segerviss. Efter en stor kulmen och en fermatpaus intas huvudrollen i den senare delen av satsen för första gången av ett motiv i stråkarna lånat ur Beethovens sångcykel *An die ferne Geliebte*, ett motiv som Schumann hade använt en gång tidigare i sin *Fantasi C-dur* för piano. Inkluderandet av dylika motiv i sina verk hörde till Schumanns och hans hustru Claras hemliga musikaliska koder.

Kimmo Korhonen (sammandrag)

HEINZ HOLLIGER

Heinz Holliger är känd som en av de främsta oboisterna i världen, samt även som kompositör och dirigent. Han har studerat oboespel i Bern och Paris. I början av 1960-talet började Holliger även studera komposition för Pierre Boulez.

Som dirigent har Holliger arbetat med många betydande orkestrar på olika håll i världen. Han har dirigerat bl.a. Berlins och Wiens filharmoniker, Philharmonia Orchestra London, Concertgebouw-orkesteren i Amsterdam, Cleveland Symphony Orchestra och Europeiska kammарorkesteren.

Heinz Holliger har som oboist, kompositör och dirigent gjort inspelningar för Teldec, Philips och ECM. En skiva han gjort med sopranen Juliane Bansen fick Midem Classical Award och Echo Classcics-priset 2006.

ISABELLE FAUST

Isabelle Faust är känd som en visionär interpret inom såväl barockmusiken som den nutida repertoaren. Hennes internationella karriär började redan i tonåren då hon tog hem segern i Leopold Mozart- och Paganinitävlingarna.

Fausts repertoar sträcker sig från Bach till de stora romantiska konserterna samt till tonsättare i vår egen tid, såsom Ligeti, Lachenmann och Widmann. I en nära framtid uruppför hon ett antal nya konserter bl.a. av Marco Stoppa, Oscar Strasnoy och Ondrej Adamek. Kurtågs Kafka-fragment har Faust framfört med sopranen Anna Prohaska samt Schuberts Oktett på periodinstrument. Under den innevarande säsongen inledde Faust även samarbete med Mahlerkammарorkesteren som dess konstnärliga partner.

Under sin karriär har Isabelle Faust uppträtt och spelat in skivor med många betydande dirigenter, bl.a. John Gardiner, Daniel Harding och Bernard Haitink. Hon samarbetade även med den framlidne Claudio Abbado. Abbados, Fausts och Mozart-orkesterens inspelning av Bergs violinkonsert fick prisen Gramophone Award, Diapason d'or och Echo Klassik.

Utöver violinkonserter har Faust spelat in bl.a. kammarmusik av Brahms och Schumann med pianisten Alexander Melnikov. Under denna säsong släpper Faust inspelningar av Mozarts violinkonserter samt Bachs cembalosonater som hon gjort med Kristian Bezuidenhout.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Oy Yleisradio Ab:s orkester och har som uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent Hannu Lintu tillträdde sin post hösten 2013. RSO:s hedersdirigenter är Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Den ursprungliga tiomanna Radioorkestern grundades år 1927. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Förutom de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del nutida musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställt av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren.

Under säsongen 2016–2017 uruppför orkestern fem verk beställda av Yleisradio och presenterar några av den finländska modernismens pionjärer: Väinö Raitio och Uuno Klami. Därtill omfattar programmet orkesterverk av Stravinskij, symfonier av Mahler och Bruckner, Haydns Årstiderna samt konserter av nutida kompositörer. RSO:s gäster är bl.a. sopranen Karita Mattila och mezzosopranen Michelle DeYoung, dirigenterna Esa-Pekka Salonen, Teodor Currentzis och Gustavo Gimeno samt pianisten Daniil Trifonov.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Orkesterns skivor har fått pris av bl.a. BBC Music Magazine, Académie Charles Cros och MIDEM Classical. RSO:s skiva med Sibelius Lemminkäinen och Pohjolas dotter valdes till Critics' Choice i tidskriften Gramophone i december 2015. Med den inspelningen fick RSO och Hannu Lintu även det inhemska Emma-priset i kategorin Årets klassiska skiva 2015. Under säsongen 2016–2017 spelar orkestern in musik av bl.a. Sibelius, Prokofjev och Fagerlund.

RSO företar regelbundet konsertturnéer på olika håll i världen. Under säsongen 2016–2017 uppträder orkestern under Hannu Lintus ledning även i Suomussalmi, Kajana, S:t Michel och Kuopio.

RSO:s radiokanal är Yle Radio 1 som radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds såväl de utländska som de inhemska konserterna direkt. Konserterna kan även avlyssnas på RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) och ses live i hög resolution. En stor del av konserterna televiseras också direkt i Yle Teema.